

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Երաժշտառիթմական վարժությունները որպես երեխայի ռիթմի զգացողության միջոց

Դաստիարակ՝ Արմենուհի Սարգսյան

**Մանկապարտեզ՝ « Եղեգնաձորի թիվ 1 մանկապարտեզ»
ՀՈԱԿ**

2023թ.

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Գլուխ 1. ՌԻԹՄԻ ԶԳԱՑՄԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ	4
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ-ՌԻԹՄԻԿ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ	4
1.1 Ի՞նչ է ռիթմը և ռիթմի զգացումը:	4
1.2 Երաժշտական և ռիթմիկ գործունեության տեսակները	11
1.3 Պատմական խաղերի հիմնական տեսակները.	12
Գլուխ 2. Գործնական մաս	18
Եզրակացություն	20
Գրականության ցանկ	21

Ներածություն

*« Երաժշտության մասին խոսելը նման է
պարել ճարտարապետության մասին»*

Մարտին Ս.

Շվեյցարացի ուսուցիչ և երաժիշտ Էմիլ Ժակ-Դալկրոզ առաջիններից էր, ով 19-րդ դարի վերջում մշակեց երաժշտական և ռիթմիկ կրթության համակարգ: Երաժշտական և ռիթմիկ կրթության ժամանակակից համակարգի ստեղծման վրա աշխատել են բազմաթիվ երաժիշտներ, ուսուցիչներ, հոգեբաններ, մեթոդիստներ, նախադպրոցական հաստատությունների երաժշտական ղեկավարներ: Նրանց թվում առաջատար տեղը պատկանում է Ն.Գ. Ալեքսանդրովան, ինչպես նաև նրա ուսանողներն ու հետևորդները՝ Է.Վ. Կոնորովա, Ն.Պ. Զբրուևա, Վ.Ի. Գրիները, Ն.Է. Կիզելալտեր, Մ.Ա. Ռումերը: Հաշվի առնելով երեխայի մարմնի աճի հետևանքով առաջացած շարժման կարիքը, նրանք ձգտում էին ձևավորել նրա շարժիչ հմտությունները և, ամենակարևորը, համակողմանի զարգացումը՝ երաժշտական ձայնի հետ շարժումների օրգանական համադրության միջոցով:

Հայտնի է, որ շարժման օգնությամբ երեխան սովորում է աշխարհի մասին:

Հետազոտության նպատակն է ցույց տալ, որ երեխաները խաղերում և պարերում կատարելով տարբեր շարժումներ՝ խորացնում են իրականության իրենց գիտելիքները: Երաժշտությունը շարժիչ ռեակցիաներ է առաջացնում և խորացնում դրանք, այն ոչ միայն ուղեկցում է շարժումներին, այլ որոշում է դրանց էությունը: Դաստիարակներիս խնդիրն է երեխաների մոտ զարգացնել իրենց առաջարկված շարժումներն արագ կատարելու և, անհրաժեշտության դեպքում, դրանք դանդաղեցնելու ունակություն, այսինքն՝ զարգացնել ակտիվ արգելակում: Երաժշտությունը խթան է, որն առաջացնում է ռեակցիա՝ ինչպես գրգռման, այնպես էլ արգելակման ուղղությամբ: Երաժշտական պարապմունքների մենք կարող եք դիտել, թե ինչպես են թուլացած, պասիվ երեխաները ակտիվանում, իսկ հուզված երեխաները՝ կարգապահ դառնում:

Գլուխ 1. ՌԻԹՄԻ ԶԳԱՑՄԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ-ՌԻԹՄԻԿ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

Երեխայի համակողմանի զարգացման կարևոր խնդիրներից է երաժշտական մշակույթի կրթությունը: Երեխաներին ծանոթացնելով երաժշտական գործունեության տարբեր տեսակներին՝ մենք զարգացնում ենք երեխայի ընդհանուր երաժշտականությունը, նրա երաժշտական կարողությունները (մոդալ զգացողություն, երաժշտական-լսողական ընկալում, ռիթմի զգացում):

Երեխաների երաժշտական կարողությունների զարգացմանը զուգընթաց ամենալուրջ ուշադրությունը պետք է դարձնել **ռիթմիկ դաստիարակությանը**:

Ռիթմիկ կազմակերպումը կյանքի հիմքն է: Մեզ շրջապատող ամեն ինչ ապրում է ռիթմի օրենքներով: Սեզոնների փոփոխությունը, ցերեկը և գիշերը, սրտի բաբախյունը, տարիքային գործընթացները՝ այս ամենը և շատ ավելին ենթակա են որոշակի ռիթմի:

Երեխայի զարգացման մեջ առանձնահատուկ տեղ է գրավում ռիթմիկ ունակությունները: Արդեն բամբասանքի ամենավաղ դրսևորումներում նկատվում է միատարր վանկերի ռիթմիկ կրկնություն, այնուհետև տարասեռների փոփոխություն: Ռիթմի զգացողության ձևավորումը զուգահեռ է ընթանում էմոցիոնալ, շարժիչ, խոսքի և ճանաչողական ոլորտների զարգացմանը: Խորհուրդ է տրվում զարգացնել ռիթմի զգացողությունը շատ վաղ տարիքից և նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար մատչելի ձևով՝ ռիթմիկ վարժություններ և խաղեր: Երեխաները խաղային ձևով տիրապետում են ընդհանուր և նուրբ շարժիչ հմտությունների շարժումներին, սովորում են ռիթմիկ կազմակերպում գտնել երաժշտության և խոսքի մեջ և շարել դեկորատիվ նախշեր:

Ռիթմի զգացողություն զարգացնելու աշխատանքներն իրականացվում են երաժշտության և ֆիզկուլտուրայի դասերին, նկարչության, հավելվածի, խոսքի զարգացման դասերին, շարժման, շուրջպարի, դիդակտիկ խաղերի և դրամատիկական խաղերի տարբեր տեսակի գործունեության յուրացման գործընթացում:

1.1 Ի՞նչ է ռիթմը և ռիթմի զգացումը:

Ռիթմը երաժշտության մեջ հնչյունների տարբեր տեղությունների փոփոխությունն է:

Ռիթմի զգացողությունը երաժշտությունն ակտիվորեն (շարժողական) զգալու, երաժշտական ռիթմի հուզական արտահայտչականությունը զգալու և այն ճշգրիտ վերարտադրելու կարողությունն է:

Ո՞րն է ռիթմի բնույթը: Հետազոտողները շեշտում են, որ ռիթմիկ կրթությունը չի կարող լինել միայն լսողական, քանի որ ռիթմը հիմնված է շարժման վրա: Ուստի մեր ամբողջ մարմինը պետք է մասնակցի ռիթմի զգացողության զարգացմանը: Մյուս կարևոր դիտարկումը վերաբերում է նրան, որ ռիթմի զգացողության հիմքում ընկած է երաժշտության արտահայտչականության ընկալումը:

Երաժշտական-ռիթմիկ շարժումները ակտիվ գործունեություն են, որոնք արտացոլում են երաժշտության բնույթը շարժման մեջ: Երաժշտական-ռիթմիկ շարժումները ներառում են երաժշտական խաղեր, պարեր և վարժություններ: Երաժշտական-ռիթմիկ դաստիարակության հիմքը երեխաների մոտ երաժշտական պատկերներն ընկալելու և դրանք շարժման մեջ արտացոլելու ունակության զարգացումն է:

Երաժշտական և ռիթմիկ շարժումներ վարելու գործընթացում երեխայի մարմինը ուժեղանում է. ականջը երաժշտության համար, զարգացնում է հիշողությունը, ուշադրությունը; դաստիարակվում են բարոյական և կամային հատկություններ, ճարտարություն, ճշգրտություն, արագություն, վճռականություն, զարգացնում են շարժման այնպիսի հատկություններ, ինչպիսիք են փափկությունը, ճկունությունը, էներգիան, պլաստիկությունը. երեխաների կեցվածքը բարելավվում է. Երաժշտական ռիթմը օգնում է կազմակերպել շարժումը և հեշտացնում է այն տիրապետելը: Պատշաճ ընտրության դեպքում երաժշտական և ռիթմիկ շարժումները ամրացնում են սրտի մկանները, բարելավում են արյան շրջանառությունը, շնչառական պրոցեսները և զարգացնում մկանները:

Երաժշտական-ռիթմիկ կրթության հիմքը երեխաների մոտ երաժշտական պատկերների ընկալման և շարժման մեջ դրանք արտացոլելու կարողության զարգացումն է: Երաժշտական ստեղծագործության ժամանակային ընթացքին համապատասխան շարժվելով՝ երեխան ընկալում է նաև բարձրության շարժումը, այսինքն՝ մեղեդին բոլոր արտահայտչական միջոցների հետ կապված: Այն շարժման մեջ արտացոլում է երաժշտական ստեղծագործության բնավորությունը և տեմպը, արձագանքում է դինամիկ փոփոխություններին, սկսում, փոխում և ավարտում շարժումը երաժշտական արտահայտությունների կառուցվածքին համապատասխան և վերարտադրում է շարժման մեջ պարզ ռիթմիկ օրինաչափություն: Հետևաբար երեխան, ընկալելով երաժշտական ռիթմի արտահայտչականությունը, ամբողջական կերպով ընկալում է ամբողջ երաժշտական ստեղծագործությունը: Այն հաղորդում է հուզական բնույթ; երաժշտական ստեղծագործություն՝ իր բոլոր բաղադրիչներով (երաժշտական պատկերների մշակում և փոփոխություն, տեմպի, դինամիկայի, ռեգիստրների փոփոխություն և այլն):

Երաժշտական և ռիթմիկ ձևավորումներ, ազգային պարեր, դրամատիզացիաներ, շուրջպարային խաղեր երգեցողությամբ, որոնք կառուցված են ժողովրդական, ռուսական դասական և ժամանակակից երաժշտության լավագույն օրինակների վրա, ձևավորում են երեխայի բարոյական բնավորությունը, զարգացնում երաժշտականություն և գեղարվեստական ճաշակ և սեր սերմանում հայրենիքի հանդեպ: .Բացի այդ, երաժշտական և ռիթմիկ շարժումները նպաստում են տարածական և ժամանակային կողմնորոշումների զարգացմանը: Երեխան հայտնվում է խաղային իրավիճակներում, որոնք պահանջում են արագ արձագանքել երաժշտության փոփոխություններին, իր ընկերների շարժումներին, և բախվում է առաջադրանքները ինքնուրույն կատարելու անհրաժեշտության: Սա զարգացնում է նրա ուշադրությունն ու ստեղծագործական նախաձեռնությունը:

Երաժշտական և ռիթմիկ շարժումների նշանակությունը երեխայի կյանքում այն է, որ դրանք.

- ◆ հարստացնել երեխաների հուզական աշխարհը և զարգացնել երաժշտական կարողությունները.
- ◆ զարգացնել ճանաչողական կարողությունները;
- ◆ խթանել ակտիվությունը, կարգապահությունը և թիմային աշխատանքի զգացումը.
- ◆ նպաստում են օրգանիզմի ֆիզիկական բարելավմանը.

Երաժշտա-ռիթմիկ շարժումների վրա աշխատելու հիմնական ուղղությունը երեխայի համակարգված երաժշտական զարգացումն է:

Երաժշտությունը պարզապես չի ուղեկցում շարժմանը, այլ որոշում է դրա էությունը, այսինքն՝ շարժումը պետք է լինի ոչ միայն շարժում երաժշտության ուղեկցությամբ կամ երաժշտության ֆոնի վրա, այն պետք է համապատասխանի.

- ◆ երաժշտության բնույթը.
- ◆ երաժշտական արտահայտչամիջոցներ;
- ◆ երաժշտական ստեղծագործության ձեւը.

Դիտարկենք սա ավելի մանրամասն:

Հայտնի է, որ երաժշտությունը հաղորդում է տրամադրության տարբեր երանգներ: Օրինակ՝ քայլելու հետևյալ երեք ստեղծագործություններում՝ Ն. Լևիի «Տոնական երթ», Տ. Լոմովայի «Էտյուդ» և Ս. Պրոկոֆև - ուրախ, հանգիստ և հանդիսավոր բնույթի երաժշտություն: Բնականաբար, այս երեք դեպքերում երեխաները այլ կերպ են քայլելու: Առաջին երթին նրանք կքայլեն բուռն քայլով, Տ.Լոմովայի երաժշտության ներքո՝ հանգիստ, անշտապ, իսկ Ս.Պրոկոֆևի «երթին»՝ երեխաները հանդիսավոր քայլելու են: Ուստի շարժումը, տվյալ դեպքում քայլելը, համապատասխանում է երաժշտության բնույթին:

Երաժշտական արտահայտչականության միջոցներից երաժշտական-ռիթմիկ դաստիարակության համար առանձնահատուկ նշանակություն ունեն տեմպը, մետրառիթմը և դինամիկան: Տեմպը երաժշտական ստեղծագործության շարժման արագությունն է, մետրիթմը ուժեղ և թույլ հարվածների կազմակերպումն է, տարբեր

տետղությունների հարաբերակցությունը, դինամիկան՝ ձայնի ուժգնությունը (բարձրությունը):

Երաժշտական ստեղծագործության տեմպից կախված՝ երեխան արագ կամ դանդաղ է շարժվում, դանդաղեցնում կամ արագացնում է իր շարժումները: Մետրոդիթմը որոշում է երաժշտության հետ որոշակի շարժումների համադրումը: Օրինակ, Ջ. Շտրաուսի «Պոլկա»-ում, ռիթմի նվազման տակ, երեխաներին խնդրում են ոտքը առաջ դնել մատների վրա, իսկ շեշտադրումների համար երեխաները սպառնում են աջ կամ ձախ ձեռքով:

Վեց տարեկանում նրանք ոչ միայն զգում են մետրային շեշտադրումներ, այլև կարող են մասամբ վերարտադրել երաժշտական ստեղծագործության ռիթմիկ օրինաչափությունը: Այսպիսով, «Սարում վիբուրնում կա» շուրջպարում (ռուսական ժողովրդական մեղեդի), «Դե, ով հոգում է վիբուրնումի մասին» երգչախմբին երեխաները կատարում են 4 ծափ և երեք կնիք: Սա արդեն ռիթմիկ օրինաչափություն է:

Շարժումը, ինչպես արդեն ասվեց, համահունչ է երաժշտական ստեղծագործության ձևին: Արդեն կրտսեր խմբերի երեխաները կարող են տարբերակել երկու մասի հակապատկեր երաժշտությունը և դրա հետ կապված փոխել շարժումները: Դիտարկենք «Boots» (ռուսական ժողովրդական մեղեդի) պարը, որը նախատեսված է տարրական նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար: Այս պարը երկու մաս ունի. երեխաները գնում են աշխատանքի առաջին մասը, իսկ երկրորդ մասի վրա ոտքերով հարվածում: Հետեւաբար շարժումները կախված են երաժշտական ստեղծագործության ձեւից: Ավելի մեծ երեխաներին ծանոթացնում են երաժշտական ստեղծագործությունների եռամաս և ավելի բարդ ձևերին, ինչպես նաև սովորեցնում են փոխել շարժումները՝ նվազ հակապատկեր բնույթի մասերի փոփոխությանը համապատասխան: Որքան ճշգրիտ և մանրամասն տարբերակում են երաժշտության բնույթը, երաժշտական արտահայտչամիջոցները, երաժշտական ստեղծագործությունների ձևերը, այնքան ազատ և արտահայտիչ են կատարում շարժումները:

Նախադպրոցական տարիքը երաժշտական տպավորությունների կուտակման, երաժշտական ընկալման ինտենսիվ զարգացման շրջան է: Կախված տարիքային զարգացումից՝ փոխվում է երեխաների երաժշտական և ռիթմիկ գործունեության բնույթը:

Շատ վաղ մանկության տարիներին երեխան ուրախությամբ վազում է, ցատկում և պարում: Բայց սա դեռ խաղի կամ պարի կատարում չէ, այլ միայն մասնակի ընդգրկում այս գործընթացում: Երեխան շարժվում է ոչ ճշգրիտ և անարտահայտիչ: Այս տարիներին երեխաների մոտ զարգանում է երաժշտության նկատմամբ զգացմունքային արձագանքը, այն լսելու, հիշելու և երաժշտության հետ կապված ուսուցչի կողմից ցուցադրվող և երգի բառերին համապատասխան շարժումները կատարելու կարողություն:

Կյանքի չորրորդ տարում երեխաները կարողանում են ինքնուրույն տիրապետել և կատարել շարժումները: Բայց այս շարժումները դեռ բավականաչափ համակարգված չեն, երեխաները վատ կողմնորոշված են տարածության մեջ և դժվարությամբ են միանում կոլեկտիվ գործողություններին: Ուստի կյանքի չորրորդ տարվա երեխաների երաժշտական և ռիթմիկ գործունեությունը բավականին համեստ է: Նրանք սովորում են շարժվել երաժշտության վառ հակադրվող բնույթին համապատասխան՝ դանդաղ և արագ տեմպերով, կարողանում են արձագանքել երաժշտության ձայնի սկզբին և ավարտին և կատարել պարզ շարժումներ:

Կյանքի հինգերորդ տարում երեխաներն արդեն ունեն երաժշտություն լսելու փորձ, կարող են ճանաչել ծանոթ մեղեդիները, տարբերակել երաժշտական արտահայտման ամենավառ միջոցները և որոշել երաժշտության բնույթը: Նրանց լսողական սենսացիաները տարբերվում են, նրանք ավելի ռիթմիկ են շարժվում, ավելի համահունչ են երաժշտության բնույթին, սկսում և դադարեցնում են շարժումները երաժշտության ձայնի սկզբին և ավարտին համապատասխան, կատարում են ավելի բազմազան շարժումներ (ուղիղ վազք, շարժումներ զույգերով: , մեկ ոտքով դրոշմելով, ոտքը կրունկին դնելով):

Հինգ-վեց տարեկանում երեխաները կարող են արտահայտիչ և ռիթմիկ շարժվել՝ իրենց անհատականությունը ցույց տալով իրենց շարժումներում: Նրանք պետք է կարողանան

զգալ մետրային հարվածը և նախ ծափահարելիս, այնուհետև շարժումներում, կատարել պարզ ռիթմիկ օրինաչափություն, տիրապետեն տարբեր շարժումների (սկսած ռիթմիկ վազքից բարձր ոտքի վերելակով և ոտքից ոտք ցատկելուց մինչև պոլկա քայլ: , կիսատպոստ, հերթափոխ քայլ և այլն) դ.):

Հետևաբար, երաժշտական-ռիթմիկ շարժումների գործընթացում կատարվում են ինչպես երաժշտական դաստիարակության ընդհանուր առաջադրանքները, այնպես էլ հետևյալ հատուկ առաջադրանքները.

- երաժշտական ընկալման, երաժշտական-ռիթմիկ զգացողության զարգացում և, դրա հետ կապված, շարժումների ռիթմիկություն.

- երեխաներին սովորեցնել շարժումները համակարգել երաժշտական ստեղծագործության բնույթի, երաժշտական արտահայտչականության ամենավառ միջոցների, տարածական և ժամանակային կողմնորոշումների զարգացման հետ.

- երեխաներին սովորեցնել երաժշտական և ռիթմիկ հմտություններ խաղերի, պարերի և վարժությունների միջոցով.

- գեղարվեստական և ստեղծագործական կարողությունների զարգացում.

Երաժշտական և ռիթմիկ շարժումների շարժիչ հիմքը, որն իրականացվում է երեխաների հետ խաղերի, պարերի և վարժությունների տեսքով, հետևյալն են.

- ◆ հիմնական շարժումներ՝ քայլել, վազել, ցատկել, ցատկել;
- ◆ մարմնամարզական շարժումներ առարկաներով (գնդակներ, ժապավեններ, օղակներ, դրոշակներ);
- ◆ պարային շարժումներ;
- ◆ իմիտացիոն շարժումներ, որոնք հիմնական շարժումների համակցություններ են թռչունների, մարդկանց, կենդանիների, տրանսպորտային միջոցների և այլնի տարբեր գործողությունների և շարժումների նմանակմամբ:

Այս բոլոր շարժումները երեխաների կողմից փոխանցվում են տարբեր ձևերով և օգտակար նյութ են երևակայության և ստեղծագործական գործունեության զարգացման համար:

1.2 Երաժշտական և ռիթմիկ գործունեության տեսակները

Երաժշտական և ռիթմիկ գործունեության ամենապարաձված տեսակները ներառում են խաղեր, պարեր և վարժություններ:

Երաժշտական և ռիթմիկ շարժումների բաժնում հիմնական տեղը զբաղեցնում են խաղերը:

Երաժշտական խաղը ակտիվ գործունեություն է, որն ուղղված է երաժշտական և ռիթմիկ առաջադրանքների կատարմանը: Այն երեխաների մոտ առաջացնում է ուրախ, ուրախ տրամադրություն, ազդում է շարժումների զարգացման ակտիվության վրա և ձևավորում երաժշտական ունակություններ: Խաղալու ընթացքում երեխան պարապում է շարժումը, տիրապետում է դրան, խաղի ընթացքում զարգանում են երեխայի անհատականության դրական հատկությունները և խաղի միջոցով նա սովորում է կյանքի մասին:

Երաժշտական խաղերի գործընթացում երեխայի ամբողջ գործունեությունը երաժշտություն լսելն է, որն անհապաղ արձագանք է պահանջում, երաժշտական ընկալման բարձրացում՝ կապված երաժշտական կերպարի զգալու, տարբերակման և ճանաչման հետ:

Խաղում երաժշտական առաջադրանքների կատարումը ներառում է երաժշտության բնույթի, տեմպի, դինամիկան տարբերելու և ստեղծագործության առանձին մասերի որոշում:

Երաժշտական խաղերի գործընթացում երեխայի երաժշտական զարգացման արդյունավետությունը ապահովվում է նրանով, որ խաղը, որպես նրան գործունեության ամենամոտ ձև, հեշտ է բացատրել: Բացի այդ, խաղի նկատմամբ հետաքրքրությունը և

դրա իրականացման գործընթացում հուզական ոգևորությունը, խաղի պատկերների առկայությունը նպաստում են երեխայի ստեղծագործական նախաձեռնության զարգացմանը:

Երաժշտական խաղերը բաժանվում են սյուժետային և ոչ սյուժետային խաղերի՝ կախված նրանից, թե երեխաները կատարում են որոշակի սյուժե, թե կատարում են խաղային առաջադրանքներ:

Պատմության խաղերում պատկերները բացահայտվում են և ցուցադրվում գործողությունները: Այս խաղերում սյուժեն հիմնված է բանաստեղծական տեքստերի վրա, և շարժումները կարծես մեկնաբանում են դրանք:

Փոքր խմբերի երեխաների համար նախատեսված հեքիաթային խաղերում տեղի է ունենում շարժումների ամենապարզ իմիտացիա (ճնճուկը թևերը թափահարում է, նապաստակը ցատկում է): Միջին խմբում մեծանում են կերպարի հետ նմանության և այն զգալու պահանջները: Դպրոցի նախապատրաստական խմբում երեխաներից պահանջվում է ունենալ շարժումների հուզական արտահայտիչություն, գիտակցված վերաբերմունք իրենց դերի նկատմամբ և դրա կատարման ավելի բարձր որակ: Իր դերը զգալու գործընթացում երեխայի մոտ ձևավորվում է վերաբերմունք կերպարի նկատմամբ:

1.3 Պատմական խաղերի հիմնական տեսակները.

1. Խաղի սկզբնական ձևը դաշնամուրային վերջաբանով երգով և շարժումներով խաղալն է: Օրինակ՝ «Ձին», երաժշտությունը՝ Ա. Ֆիլիպենկոյի: Տեքստը բովանդակությունն է, իսկ դաշնամուրային եզրակացությունը՝ պատկերի զարգացումը:

2. Հաջորդ ամենադժվարը գործիքային երաժշտություն նվագելն է, օրինակ՝ «Օդաչուներ, դիտե՛ք եղանակը», երաժշտությունը՝ Մ. Ռաուչվերգերի:

3. Դրամատիզացիոն խաղերն ավելի բարդ են: Դրանք կարելի է դուրս բերել տոների և հանգստի երեկոների համար: Ցանկալի է, որ խաղի մասնակիցները հանդես գան տարազներով: Օրինակ՝ «Թերեմոկ» դրամատիզացիոն խաղը, երաժշտությունը՝ Մ. Կրասնի, խոսքերը՝ Ս. Մարշակի:

Ոչ պատմվածքային խաղերը կոնկրետ թեմա չունեն: Դրանք պարունակում են տարբեր խաղային առաջադրանքներ, պարային տարրեր, մրցույթներ, տարբեր կազմավորումներ և վերակառուցումներ:

Երաժշտական և ռիթմիկ շարժման կարևոր տեսակ է պարը: Նրանք ակտիվացնում են երեխայի լսողությունը, զարգացնում հստակ, գեղեցիկ շարժումներ և նպաստում ստեղծագործական գործունեության զարգացմանը: Իսկ պարում երեխաները տարբերում են երաժշտության բնույթը, երաժշտական ստեղծագործության ձևը և երաժշտական արտահայտման միջոցները:

Մանկապարտեզում տարբեր պարեր են անցկացվում:

1. Պարեր ֆիքսված շարժումներով, այսինքն՝ օրիգինալ, որոնք ներառում են.

- ◆ մեծահասակի մասնակցությամբ պար; պարի այս տեսակը ստեղծվում է հեղինակի կողմից՝ հաշվի առնելով երեխաների հետ նույն կամ տարբեր շարժումների ուսուցչի պարտադիր կատարումը.

- ◆ ժամանակակից մանկական պար;

- ◆ ժողովրդական պարեր, որոնք օգտագործում են ժողովրդական պարի վավերական տարրեր.

- ◆ կլոր պարեր երգեցողությամբ, որոնց շարժումները կապված չեն տեքստի հետ.

- ◆ բնորոշ պար, որի շարժումները պատկերում են այս կերպարը.

- ◆ մանկական պարահանդեսային պար.

2. Իմպրովիզացիոն պարեր՝ հիմնված սովորած շարժումների վրա: Դրանք օգտագործվում են երեխաների ստեղծագործական կարողությունը զարգացնելու համար: Դրանք ներառում են.

- ◆ «հայելի» պար;

◆ պար, որտեղ երեխաները կատարում են շարժումներ առաջին մասի համար, իսկ ուսուցիչը ցույց է տալիս երկրորդ մասի շարժումները.

◆ պար, որտեղ երեխաները շարժումներ են կազմում նրա առաջին և երկրորդ մասերի համար:

Երաժշտական խաղերից և պարերից բացի, երեխաների հետ երաժշտության դասերին որոշակի տեղ են զբաղեցնում վարժությունները՝ ուսումնական նպատակներով նույն շարժման կրկնվող կատարումը:

Ձորավարժությունների նպատակը տարբեր է.

◆ վարժություններ, որոնք օգտագործվում են հիմնական շարժումները բարելավելու համար (քայլել, վազել, ցատկել, ցատկել);

◆ նախապատրաստական վարժություններ, որոնց ընթացքում սովորում են խաղերի և պարերի շարժումներ (փոխարինվող քայլ, շրջանաձև, ամբողջ ոտքով քայլ, դրոշը շրջանագծի մեջ անցկացնել և այլն);

◆ պատկերավոր վարժություններ, որոնք պարզաբանում են տարբեր խաղային պատկերներ, սյուժետային խաղերում կերպարների շարժումները (արջի քայլվածք, նապաստակի ցատկ, ձիու վազք); փոխաբերական վարժությունները երեխաներին հնարավորություն են տալիս տիրապետել շարժումներին անհատական դերեր կատարելու համար.

◆ վարժություններ որպես որոշակի ավարտված կոմպոզիցիաներ; դրանք սովորաբար ստեղծվում են հեղինակների կողմից:

Կրտսեր խմբում երաժշտական-ռիթմիկ շարժումների բաժնի հիմնական ծրագրային պահանջները հետևյալն են.

Երեխաները պետք է տիրապետեն հետևյալ հմտություններին.

◆ սկսել և վերջացնել շարժումները երաժշտության հետ միաժամանակ.

◆ Ձեր շարժումները համաձայնեցրեք երաժշտության բնույթին (եռանդուն, հանգիստ), գրանցեք փոփոխություններ (բարձր, ցածր), տեմպ (արագ, դանդաղ), դինամիկա (բարձր, հանգիստ), երաժշտական ստեղծագործությունների ձևը (երկմաս);

- ◆ կատարել հիմնական շարժումներ (քայլել, վազել, ցատկել);
- ◆ կատարել մարմնամարզական վարժություններ (դրոշակներով, թաշկինակներով, չախչախներով և այլն), փոխելով կազմավորումները.
- ◆ Կատարել փոխաբերական և պարային շարժումներ.

Շատ ավելի մեծ պահանջներ են դրվում միջին խմբի երեխաներին երաժշտական-ռիթմիկ շարժումների կիրառման գործընթացում: Նրանց սովորեցնում են ավելի ճշգրիտ կատարել առաջադրանքները, ինքնուրույն ուղղել սխալները և գիտակցել շարժումների որակը: Նրանք զարգացնում են երեխաների դիտողականությունը, նախաձեռնողականությունն ու ինքնուրույնությունը առաջադրանքները կատարելիս, արթնացնում են նրանց երևակայությունը:

Խաղերի, պարերի, վարժությունների ընթացքում երեխաների մոտ ձևավորվում է հետաքրքրություն և սեր երաժշտության նկատմամբ, զարգացնում է երաժշտական հիշողությունը և երաժշտական-ռիթմիկ զգացումը: Միջին խմբում համախմբվում են կրտսեր խմբում ձեռք բերված հմտությունները և ներդրվում են նոր, ավելի բարդ:

Միջին խմբի խաղերի թեմաներն ավելի բազմազան են, դրանց բովանդակությունը՝ բավականին ընդարձակ, իսկ երաժշտական առաջադրանքները՝ ավելի բարդ: Երեխաներին խաղեր սովորեցնելով՝ նրանք խորացնում են նրանց պատկերացումները շրջակա միջավայրի մասին, քանի որ նրանց մեջ երեխաները փոխանցում են կենդանիների սովորությունները, մարդկանց արարքները, ընդօրինակում են տրանսպորտային միջոցների շարժումը:

Պարերը շարժումներով ու կառուցողական առումով ավելի բարդ են դառնում, իսկ երաժշտական նյութը՝ ձևով ու բովանդակությամբ: Ներդրվում են անհատական դերերով խաղեր: Միջին խմբում օգտագործվում են ֆիքսված շարժումներով բազմաթիվ պարեր, ներմուծվում է իմպրովիզացիոն պարի ամենապարզ տեսակը՝ «Հայելի» տեսակը: Պարերն ավելի բազմազան են դառնում թե՛ երաժշտությամբ, թե՛ կառուցապատմամբ: Դրանցում տեղ գտած շարժումներն ավելի մանրամասն արտացոլում են երաժշտության բնույթի փոփոխությունները:

Երեխաները աշխատում են բոլոր տեսակի վարժություններով, չնայած կոմպոզիցիայի վարժությունները տրվում են շատ պարզ՝ բաղկացած շարժումների 2-3 տարրերից: Փոխվում է նաև ուսուցչի դերը. Նա երեխաներին ավելի ու ավելի մեծ անկախություն է տալիս, ավելի հաճախ բացատրում ու հրահանգներ տալիս, քան ցույց տալիս: Անհատական դերերով խաղերում դրանց կատարումը վստահվում է երեխային երկրորդ դասից:

Ուսուցման գործընթացում անհատական աշխատանքը սկսում է զբաղեցնել աճող տեղ՝ մարտահրավերներ՝ ցույց տալու մեկ, երկու, երեք երեխաների շարժումը: Ընդ որում, հրավիրվում են ոչ միայն այն երեխաներին, ովքեր լավ յուրացրել են այն կատարելու մեթոդը, այլև նրանք, ովքեր չեն կարողանում գլուխ հանել դրանից: Նման մարտահրավերները ակտիվացնում են երեխաներին և օգնում կենտրոնացնել նրանց ուշադրությունը:

Անհատական աշխատանք է տարվում երաժշտության պարապմունքներից դուրս նյութի յուրացման հարցում ետ մնացած երեխաների հետ:

Յուրաքանչյուր դասին, երբ սովորում են խաղ կամ պար, երեխաներին տրվում են նոր առաջադրանքներ: Սովորած խաղերն ու պարերը կրկնվում են մի քանի անգամ, օգտագործվում են խաղերի տարբեր տարբերակներ, զուգակցվում պարի հետ:

Ավագ և նախապատրաստական խմբերում ծրագրի բարդությունը պայմանավորված է երեխաների արդեն ձեռք բերած կյանքի և երաժշտական փորձով, ինչպես նաև նրանց ֆիզիկական և մտավոր զարգացման մակարդակով. նյարդային համակարգը ուժեղացել է, շարժումները՝ ավելի համակարգված, զարգացել է տարածական կողմնորոշումն ու երևակայությունը, ուշադրությունն ավելի է կենտրոնացել:

Այս տարիքի երեխաները բավականաչափ զարգացած երաժշտական ունակություններ ունեն՝ ռիթմի զգացում, երաժշտության ականջ: Ավագ և նախապատրաստական խմբերում ուսուցիչը համախմբում է երեխաների նախկինում ձեռք բերած բոլոր հմտությունները, գիտելիքներն ու կարողությունները: Նրանց երաժշտական և շարժիչ

հմտությունները բարձրանում են: Երեխաները գիտակցաբար են մոտենում առաջադրանքին, գիտեն ինչպես գնահատել իրենց կատարումը և ձգտում են ամեն ինչ ճիշտ անել: Եթե կրտսեր խմբում երեխան ընդօրինակում է պատկերը, միջին խմբում նա ճշգրիտ կատարում է այն, ապա ավագ և նախապատրաստական խմբերում երեխան պատկերը մարմնավորում է զգացմունքային և արտահայտիչ:

Երեխաներից պահանջվում է, որ կարողանան շարժվել տարբեր կազմավորումներով և ուղղություններով (աստղ, օղակ, քայլել առաջ, հետ, ցրված, օձ և այլն): Մի շարք խաղերում, պարերում և վարժություններում աշխատանքներ են տարվում երեխաների խմբերի և զույգերի հերթափոխային գործողությունների, նրանց գործողությունների ժամանակին մեկնարկի և ավարտի վրա: Այս խմբերը վարում են բոլոր տեսակի խաղեր, պարեր, վարժություններ և իմպրովիզներ. դրամատիզացիաներ, էսքիզներ. Ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաները պետք է կարողանան՝ ռիթմիկորեն շարժվել երաժշտական ստեղծագործության բնույթին, դրա մասերին և ձայնային դինամիկային, տեմպին և մետրին, ռիթմիկ օրինաչափությանը համապատասխան:

Երգով խաղերում երեխաները պետք է փոխանցեն տեքստի բովանդակությունը և մեղեդու բնույթը: Կատարեք պարեր՝ հիմնված պարային շարժումների վրա՝ գալուպ քայլ, պոլկա, ոտքերը դնելով մատների և կրունկների վրա: Կատարել ռուսական ժողովրդական պարի տարրեր՝ սահուն քայլ, փոփոխական քայլ, դրոշմակնիքով քայլ, կիսատ-պռատ, երաժշտական արտահայտությունների վերջում եռակի դրոշմում; տարբեր տեմպերով և ռիթմերով ծափ տալ և այլն: Ճիշտ է հիմնական շարժումները համատեղել մարմնամարզական և իմիտացիոն շարժումների հետ: Խաղացեք երեխաների և ուսուցչի երգեցողությամբ, գործիքային նվագակցությամբ և կարողանաք դրամատիզացնել երգի բովանդակությունը:

Երաժշտական խաղերում երեխաներին սովորեցնում են գործել համերգով, ինքնուրույն փնտրել արտահայտիչ շարժումներ՝ առանց միմյանց ընդօրինակելու: Պարելիս նրանք պետք է ստեղծագործաբար օգտագործեն իրենց ծանոթ շարժումների տարրեր,

համատեղեն դրանք և ստեղծեն պարզ կոմպոզիցիաներ: Երեխաները ոչ միայն պետք է տիրապետեն տարբեր շարժումների, այլև իմանան նրանց անունները:

Ավագ և նախապարաստական խմբերում հիմնական գործունեությունը մնում է խաղը, բայց ավելի մեծ տեղ են գրավում պարերն ու վարժությունները:

Ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների խմբերում կատարվում են բոլոր տեսակի պարեր և վարժություններ: Մեծահասակի մասնակցությամբ պարը սովորաբար հայտնվում է միայն տոների, երբ ժամանող հյուրերը (Հայր Ֆրոստ, Մաղադանոս, Ձյունանուշ, Գարուն, Աշուն և այլն) պարում են երեխաների հետ կամ երբ ղեկավարը երեխաներին կազմակերպում է շուրջպար և կատարում: նրանց հետ նախկինում չսովորած պար:

Երաժշտությունը, շարժումը և ինտելեկտուալ զարգացումը սերտորեն կապված են: Երաժշտության էնոցիոնալ ազդեցությունը խորապես ընկալվում է երեխայի կողմից և ձեռք է բերում անձնական ազդեցություն: Խելացի երեխա մեծացնելը դժվար է, բայց զգայուն մարդ դաստիարակելն ավելի դժվար է:

Գլուխ 2. Գործնական մաս

Թեմայի հետազոտության գործնական մասը իրականացվել է ավագ խմբում:

Ներկայացնում եմ պարապմունքի պլանը:

Պարապմունք	Խումբ	Թեմա	Տևողությունը
Ունկնդրում	Ավագ	Ռիթմ : Կոմպոզիտորները և	15 րոպե դրսում 30 րոպե խմբասենյակում

Երաժշտառիթմիկա(ռիթմիկ զգացողության զարգացում)		նրանց ստեղծագործությունները	
Կապը նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշի հետ			Շ -է ՀՍԱ-ա
Նպատակը	Հարստացնել նրանց տպավորությունները նոր ստեղծագործություններ ունկնդրելիս, ծանոթացնել հայ ազգային, դասական, համաշխարհային մի քանի կոմպոզիտորներին, սովորեցնել ընկալել երաժշտության տեմպի, ռիթմի, դինամիկայի, ուժգնության, ռեգիստրի փոփոխությունը և շարժվել համակարգված, հստակ՝ զգացմունքային արձագանքելով երաժշտությանը:		
Նյութեր և միջոցներ	Թեմայի վերաբերվող մեթոդական գրականություն: Ունկնդրման համար նյութերի նախապատրաստում:		
Ընթացքը			
Խթանում	Մանկապարտեզի այգում երեխաները զբոսնում են ,տերևներով խաղում և լսում «Տարվա եղանակներ»-ը երաժշտ.՝ Անտոնիո Վիվալդի: Վերադառնում են խմբասենյակ:		
Իմաստի ընկալում	Ցուցադրել Վիվալդիի նկարը և տալ հետաքրքիր տեղեկություն երաժշտի մասին: Ունկնդում նույն ստեղծագործությունը կենդանի կատարմամբ: Դաշնամուր նվագող ցանկացողները դաստիարակի օգնությամբ միասին կատարում են մի հատված: Նորից են ունկնդրում երաժշտությունը, բայց միաժամանա կատարում են ռիթմիկ շարժումներ:		

	Պահանջվում է երաժշտության ավարտի հետ մեկտեղ ավարտեն նաև ռիթմիկ շարժումները: Նրանք պետք է զգան, որ երաժշտությունը մոտենում է ավարտին:
Կշռադատում	Հարցեր երեխաներին. -Ո՞ր հատվածը ստեղծագործության դուր եկավ: -Ի՞նչ նոր շարժում հորինեցիր: -Ինչպե՞ս բառերով կարող ես նկարագրել լսածդ երաժշտությունը:

Եզրակացություն

Այսպիսով՝ ես իրականացրեցի մի հետազոտություն, որը տվեց ինձ՝ որպես երաժիշ-դաստիարակի մեծ հնարավորություններ , պարզեցի, որ.

- Երաժշտական-ռիթմիկ շարժումը երաժշտության նկատմամբ հուզական արձագանքման և երաժշտական ռիթմի զգացողության զարգացման միջոց է:

Տեսնելով շարժման գեղեցկությունը խաղերի, պարերի, շուրջպարերի մեջ, ձգտելով հնարավորինս գեղեցիկ և նրբագեղ կատարել շարժումը, այն համաձայնեցնել երաժշտության հետ՝ երեխան գեղագիտական զարգանում է, սովորում է տեսնել և ստեղծել գեղեցկություն:

- Երաժշտական և ութամիկ շարժումներով զբաղվելը կապված է կրթության բոլոր ասպեկտների հետ: Դրանք նպաստում են երեխայի մտավոր, բարոյական, գեղագիտական և ֆիզիկական զարգացմանը:
- Երաժշտական-ութամիկ շարժումների ուսուցման մեթոդաբանությունը բազմազան է և փոփոխական, ինչը նպաստում է երեխաների՝ ընդհանուր երաժշտական զարգացման համար անհրաժեշտ երաժշտական-ութամիկ հմտությունների խորը և գիտակցված ձեռքբերմանը:

Այսուհետ պարապմունքները կազմակերպելիս խորհուրդ եմ տալիս իմ գործընկեր երաժիշտ-դաստիարակներին , որ երեխաների հետ աշխատելիս երաժշտական և ութամիկ շարժումների զարգացման գործում կարևորեն համակարգվածությունն ու հետևողականությունը: Դա հնարավոր է ճիշտ երկարաժամկետ պլանավորմամբ, ինչպես նաև երաժշտական ղեկավարի և ուսուցչի սերտ փոխազդեցությամբ, քանի որ երաժշտության դասերին յուրացված վարժությունները, պարերը, շուրջպարերը և խաղերը փոխանցվում են խմբում անկախ գործունեության և ներառված է ժամանցի և ժամանցի մեջ:

Գրականության ցանկ

- 1. Նախադպրոցական Կրթական հիմնական ծրագիր ավագ խումբ (5-6 տարեկաններ)**
- 2. Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի ավագ խմբում, Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Կ.Ղազարյան, Գ. Թադևոսյան, 2019թ.**

3. Երաժշտությունը և երեխայի զարգացումը, Ի. Պողոսյան, 2008թ.
4. Նախադպրոցական մանկավարժություն, Ս.Ա. Մարության, Ա.Մ. Դալլաքյան
5. <https://santorpack.ru/hy/dizajjn-vannojj/muzyka-citaty-aforizmy-vyskazyvaniya-o-muzyke-citaty-o-muzyke.html>
6. <https://nsportal.ru/detskii-sad/vospitatelnaya-rabota/2021/01/24/razvitie-chuvstva-ritma-cherez-muzykalno-ritmicheskie>